

УДК 373.2

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-1\(31\)-997-1010](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-1(31)-997-1010)

Грамастик Надія Василівна кандидат педагогічних наук, доцент, викладач кафедри дошкільної та початкової освіти, Ізмаїльський державний гуманітарний університет, м. Ізмаїл, <https://orcid.org/0000-0002-0374-6954>

Клевака Леся Петрівна кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри психології та педагогіки, Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», м. Полтава, <https://orcid.org/0000-0001-6924-8221>

Барсуковська Галина Петрівна старший викладач кафедри дошкільної педагогіки і психології, Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка, м. Глухів, <https://orcid.org/0000-0002-1555-1388>

РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: ПЕДАГОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ІГРОВИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ

Анотація. Статтю присвячено проблематиці розвитку емоційного інтелекту дошкільника через ігрові методи навчання. Обґрунтовується необхідність розвитку означеної особистісної якості, поглиблене вивчення її для позитивної соціалізації дитини дошкільного віку. Підтверджено, що у розв'язанні нестандартних, творчих задач і різних життєвих ситуацій успішно виявляється та дитина, яка має добре розвинуту емоційну сферу. Відтак, поставлено за мету дослідження – вивчення впливу ігрових методів навчання на розвиток емоційного інтелекту дітей дошкільного віку. Задля досягнення визначеної мети було використано такі методи: аналіз, синтез, опису та порівняння для формулювання теоретичних узагальнень і висновків. Описано п'ять основних періодів становлення емоційного інтелекту дитини. Встановлено, що кожен з цих періодів має свої особливості та специфічний вплив на емоційний стан дошкільника. Наголошено, що саме в перші шість років життя у дитини формується емоційні особливості, які в подальшому впливають на все його життя. В дослідженні були систематизовані основні ігри для розвитку емоційного інтелекту в дітей дошкільного віку, такі як «емоційний компас», «колір емоцій», «коробка щастя», «продовж речення», «намалюй казку», «через

скло» та «вгадай, з якої казки/мультфільму цей герой». Викладено розроблені та запропоновані практичні рекомендації для батьків і вихователів, такі як використання «дошки емоцій» і ведення особистого «щоденника емоцій». Використання цих методів дасть змогу батькам і вихователям створити сприятливе середовище для дитини дошкільного віку. У висновках підкреслюються, що вік дошкільного життя вважається важливим періодом для емоційного розвитку дитини, у якому закладаються основи особистості; застарілі ж методи розвитку інтелектуальних здібностей можуть негативно позначитися на дитині у вигляді відсутності бажання до подальшого особистісного розвитку.

Ключові слова: дошкільне дитинство, когнітивні навички, період розвитку емоційного інтелекту, рольові ігри, заклад дошкільної освіти.

Gramatyk Nadiia Vasylivna Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Lecturer at the Department of Preschool and Primary Education, Izmail State University of Humanities, Izmail, <https://orcid.org/0000-0002-0374-6954>

Klevaka Lesia Petrovna Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Psychology and Pedagogy, National University “Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic”, Poltava, <https://orcid.org/0000-0001-6924-8221>

Barsukovska Galina Petrovna Senior Teacher at the Department of Preschool Pedagogy and Psychology, Hlukhiv National Pedagogical University named after Oleksandr Dovzhenko, Glukhiv, <https://orcid.org/0000-0002-1555-1388>

DEVELOPMENT OF EMOTIONAL INTELLIGENCE IN PRESCHOOL CHILDREN: THE PEDAGOGICAL POTENTIAL OF PLAY-BASED LEARNING METHODS

Abstract. The article addresses the issue of developing emotional intelligence in preschool children through play-based learning methods. It substantiates the necessity of fostering this personal quality and its comprehensive study for positive socialization of preschool-aged children. It is confirmed that children with well-developed emotional spheres demonstrate more significant success in solving non-standard, creative problems and various life situations. Accordingly, the study aims to investigate the influence of play-based learning methods on the development of emotional intelligence in preschool children. Analysis, synthesis, description, and comparison were employed to formulate theoretical generalizations and conclusions to achieve the

stated aim. Five key stages in forming a child's emotional intelligence are described. It is established that each of these stages has specific characteristics and uniquely influences preschoolers' emotional state. It is emphasized that the first six years of life are critical for forming emotional traits that affect the child's future. The study systematizes the primary games aimed at developing emotional intelligence in preschool children, including "Emotional Compass", "Colour of Emotions", "Box of Happiness", "Complete the Sentence", "Draw a Fairy Tale", "Through the Glass", and "Guess the Character from the Fairy Tale/Cartoon". Practical recommendations for parents and educators are presented, such as using the "Emotion Board" and maintaining a personal "Emotion Diary." These methods enable parents and educators to create a supportive environment for preschool children. The conclusions highlight that preschool is a crucial period for a child's emotional development, laying the foundations of personality. Outdated methods of developing intellectual abilities can negatively impact the child, potentially leading to a lack of motivation for further personal growth.

Keywords: preschool childhood, cognitive skills, period of emotional intelligence development, role-playing games, preschool education institution.

Постановка проблеми. Попри цілковито очевидною сучасної тенденції у дошкільній освіті пов'язаною з тим, що і вихователі та батьки приділяють особливе значення інтелектуальному розвитку дитини, натомість його емоційна складова здебільшого залишається поза увагою. Цей феномен нерідко вважається дослідниками апріорі існуючим і таким, що не потребує розвитку. Емоції визнано невід'ємною складовою соціального та комунікативного розвитку людини. Виникнення емоцій відбувається в ранньому дитинстві у взаєминах з однолітками та дорослими. В цей період діти чутливі до функціональної потреби в насиченні почуттів, яка трансформується в бажання ділитися досвідом власних стосунків з різними об'єктами та явищами навколишньої дійсності.

Одним із головних завдань, яке має бути вирішено в дошкільній освіті є розвиток емоційного інтелекту дитини, що сприяє забезпеченню її гармонійного цілісного розвитку.

Актуальність порушеної проблеми дослідження зумовлена тим, що діти через вікові особливості (недостатньо сформовану самосвідомість, здібності до рефлексії і децентрації) та безпосередній і опосередкований вплив негативних явищ сучасного життя під час взаємодії з оточуючими, не вміють враховувати та розуміти емоційні стани інших, не здатні ще в повній силі розпізнавати свої емоції і почуття, а потім конструктивно й адекватно їх висловлювати. Це призводить до імпульсивності в поведінці та порушення емоційних стосунків з навколишнім світом (збільшуються

конфлікти в дитячому колективі, нерозуміння в дитячо-батьківських стосунках) та, як наслідок, до поведінкових проблем загалом. Таким чином, можна стверджувати, що недостатній розвиток емоційного інтелекту – одна з суттєвих психолого-педагогічних проблем дошкільного віку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема розвитку емоційного інтелекту активно досліджується як українськими, так і зарубіжними вченими. Зокрема Н. Волік у своєму дослідженні підкреслює важливість емпатії як ключової компетенції, яка формується в процесі роботи над розвитком емоційного інтелекту. При цьому окремо висвітлюються аспекти розвитку емоційного інтелекту у дітей з особливими освітніми потребами [1]. У доробку Г. Полисаєвої теоретично досліджено, як художня література впливає на розвиток емоційного інтелекту та творчої уяви у дітей дошкільного віку. Зокрема, розкрито зв'язок між казкотерапією та розвитком емоційного інтелекту [2]. У дослідженні І. Грицюк та С. Міліщук зазначається, що сучасні процеси комунікації відзначаються високою динамічністю, інтеграцією та глобалізацією [3]. Ю. Саврій небезпідставно акцентувала увагу на важливості ролі сучасного викладача у процесі фасилітації навчання дітей передшкільного віку через гру [4]. Р. Колісник та ін. досліджували особливості емоційного інтелекту у дошкільників в емпіричному контексті [5].

В деяких наукових розвідках зарубіжних учених, зокрема дослідження (І. Лю) підкреслюється, що емоційний інтелект дошкільнят відіграє ключову роль у їхній соціальній взаємодії, навчальних успіхах і загальному благополуччі, що робить його важливим елементом загального розвитку дітей [6]. Н. Ісмаїлова розглядає методи розвитку соціально-емоційних навичок у дошкільників [7]. Предметом наукової розвідки С. Папуці та ін. став зростаючий інтерес до використання цифрових ігор як інструменту для покращення навчання у різних аспектах розвитку дітей. [8]. Автори П. Аксой та Ф. Грешем наголошують, що дошкільний вік (від народження до шести років) є критичним періодом для розвитку навичок соціально-емоційного навчання. Для подолання дефіциту в цій сфері, вчені зокрема, пропонують упровадження науково обґрунтованих програм втручання, які сприяють формуванню соціально-емоційних компетенцій у дітей [9]. Цікавим нам видається (О. Вальтер, І. Мірочник та В. Хазан-Ліран) представлені деякими дослідниками результати дослідження, яке мало на меті вивчити вплив саме батьківських стосунків та емоційного інтелекту батьків на процес формування емоційного інтелекту у дітей раннього віку [10].

Отже, незважаючи на значний масив досліджень, проведених вченими щодо розвитку емоційного інтелекту у дошкільнят, недостатньо з'ясованою залишається необхідність приділення належної уваги практич-

ним завданням для розвитку емоцій у дітей. Натомість саме це допоможе викладачу зацікавити й утримати увагу дитини до процесу навчання, використовуючи нові ігрові методи.

Мета статті полягає у висвітленні можливостей ігрових методів для збагачення емоційної сфери особистості – ресурсу формування когнітивних і інтелектуальних навичок дітей дошкільного віку. Відповідно до мети, поставлено наступні дослідницькі завдання:

1. Описати періоди емоційного інтелекту дитини в залежності від її віку.

2. Розглянути ігри, які дозволять дитині сформувати та розвинути емоційний інтелект.

3. Сформувані практичні рекомендації викладачам і батькам, задля більш результативного формування емоційної чутливості у дитини.

Виклад основного матеріалу. Як стверджують фахівці, період дошкільного дитинства емоційні переживання набувають домінуючого значення, поведінка дітей починає більшою мірою регулюватися емоціями та відбувається активне емоційне становлення дітей: з'являється емоційне передбачення, інтелектуалізація емоцій, розвиваються почуття емпатії і співчуття. Поступово формуються здібності контролювати й усвідомлювати власні переживання, а також розуміти емоційний стан інших людей, розвивається довільність поведінки, всі почуття стають більш стійкими та глибокими. Від ступеню благополуччя даного розвитку в дошкільному віці буде залежати успішність розвитку особистості дитини впродовж усіх наступних вікових етапів, тому дошкільний вік є важливим періодом формування та розвитку емоційного інтелекту [11].

Важливо розуміти, що емоційний інтелект – це сукупність ментальних здібностей людини, які беруть участь у розумінні й усвідомленні власних емоцій та емоцій оточуючих людей. Саме на етапі дошкільного віку опанування знань відбувається прискорено, а когнітивні процеси починають формуватися та «дозрівати». Це той час, коли діти опановують базові методи розумової діяльності.

Когнітивні навички – це можливість дитини сприйняти, розуміти та обробляти інформацію. Фахівці встановили, що такі навички включають у себе сприйняття інформації слухової і зорової пам'яті, розвиток уваги та мислення, моторики, а також математичних і лінгвістичних понять [9].

Нині організація психологічної підготовки дошкільнят з використанням інноваційних технологій, розвиток інтелектуальних і когнітивних навичок інноваційними способами, а також формування безпечних та відповідних віку вмінь окреслено як важливі завдання. Для того, щоб педагогічно вмотивовано організувати процес розвитку інтелектуальних

навичок у дошкільнят, необхідно враховувати закономірності та можливості їхнього фізіологічного розвитку.

Сучасні вчені активно вивчаються закономірності формування інтуїції і сприйняття, які необхідні для аналізу змісту та методів сенсорного виховання як основи розвитку інтелектуальних навичок. Ними досліджуються процеси формування зорово-моторного, образного та концептуального, логічного мислення; особливості розвитку когнітивних процесів, таких як інтуїція, сприйняття, пам'ять, увага, мислення та мовлення. Відтак, актуалізовано складність упровадження інноваційних підходів потребує вивчення цієї проблеми як з теоретичної, так і з практичної точки зору.

Так, О. Косенчук і О. Стягунова [12] виокремили чотири взаємопов'язані компоненти в структурі емоційного інтелекту дошкільника:

1. Здатність виокремлювати та виражати конкретне почуття.
2. Здатність розуміти власні емоції.
3. Здатність регулювати власні емоції.
4. Здатність асимілювати власні емоції у процес мислення.

Спираючись на ці компоненти вчені дійшли висновку, що інтелект дитини дошкільного віку має свої особливості, які залежать від його віку та поділили їх на п'ять періодів (Рис. 1.).

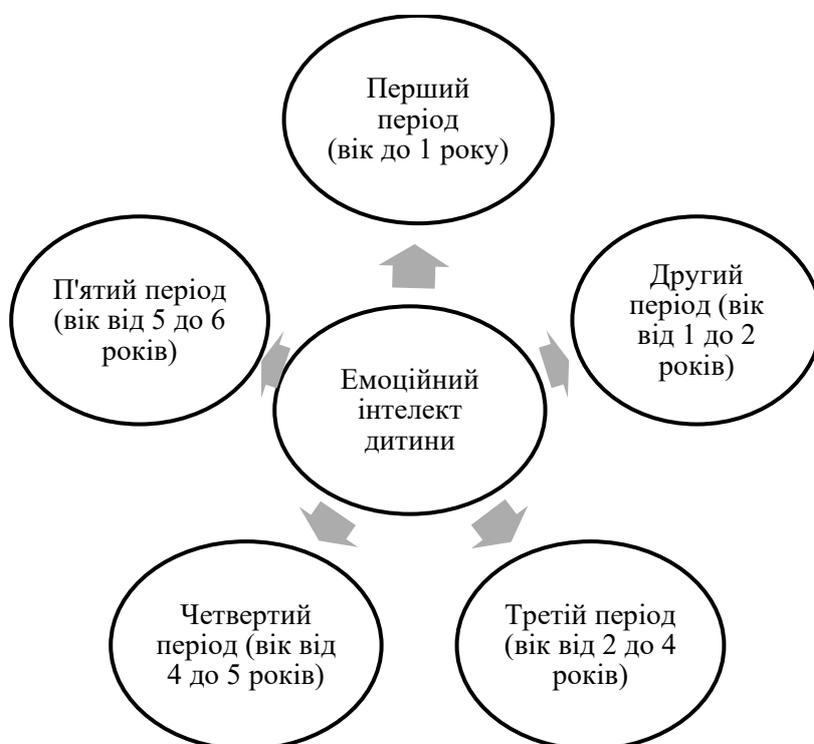

Рис. 1. Періоди емоційного інтелекту особистості в залежності від віку

Джерело: узагальнено авторами на основі оприлюднених наукових здобутків [12].

Як бачимо, розвиток емоційного інтелекту дитини доцільно поділяти на 5 періодів у залежності від її віку. Схарактеризуємо їх більш докладно.

Перший період від 0 до 1 року. При народженні дитина має три вроджені емоції: страх (коли є загроза, наприклад, голод), гнів (коли дитина не має свободи пересування) і невдоволення (якщо дитина не отримує сигналів, що вона захищена). Ці емоції виражаються через плач та є спрямованими на самозахист і розвиток, хоча всі вони негативні. Позитивні емоції з'являються разом із комплексом ревіталізації приблизно через 1 місяць після народження, коли дитина виявляє радість від побачення мами. Згодом емоції стають головним провідником у світі, а дитина шукає схвалення своїх намірів і вчинків у виразі обличчя матері, довіряє лише добрим усміхненим людям, розпізнає ворожу інтонацію. Фахівці стверджують, що у 5 місяців малюк уже здатний відчувати огиду. У 7 місяців він вже проявляє свій настрій, який зазвичай залежить від мами (або найближчої людини). У 9 місяців радість вже свідомо виділяється з позитивних емоцій, а в 11 місяців проявляється прихильність.

Другий період від 1 до 2 років. Цей період психологами вважається «золотим віком» емоційного життя. В цьому віці спілкування з оточуючими дитину людьми відбувається в основному на рівні емоцій і почуттів. Починається сприймання спілкування з близькими через інтонацію, міміку, жести та вираз голосу. У віці 18 місяців у дитини виникає така емоція, як образа. У дворічному віці у неї починають з'являються такі емоції, як заздрість, ревності, здивування та чуйність.

Третій період від 2 до 4 років. Дитина, як правило, дуже емоційна, може проявляти всі емоції, але вони непостійні, легко відволікатися і переключатися з одного емоційного стану на інший. Дитина вмє не тільки читати настрої батьків або близьких, але й розуміє, як це можна використати для досягнення своїх цілей. До того ж, розвиток емоційної сфери поєднується з формуванням плану уявлень. Образи, які уявляє дитина, стають емоційними, і в процесі вся діяльність стає емоційно насиченою.

Четвертий період від 4 до 6 років. Відбувається «емоційний прорив», розширюється емоційний діапазон та з'являються у дитини потреба у вияві нових почуттів. У цей період дитина може відчувати такі емоції, як смуток, жалість, гнів, бадьорість, ніжність, сором'язливість, здивування та задоволення. Дитина вже може виражати почуття за допомогою різних інтонацій і міміки, розвивається почуття гумору. Малюк любить пустувати і смішити людей, у нього з'являється співчуття і співпереживання. Він починає розуміти, що інші також мають почуття, помічати, коли інша дитина сумує чи ображається, навчається навикам вираження

емоцій в єдності вербальних і невербальних засобів. Дитина набагато частіше говорить про свої почуття та контролює емоції, а також краще справляється з істериками та імпульсивною поведінкою.

П'ятий період від 5 до 6 років. У цей період бурхливо розвивається емоційний світ дитини. Вона готова сприймати інших на рівні усвідомлення їхніх емоцій і переживань та з їхньою допомогою навчатися розпізнавати та опановувати назви емоцій. Формуються основні вміння взаємодії під час емоційних ситуацій, а дитина стає здатною ідентифікувати емоції іншої людини за її мовою. Вона може сказати те, що відчуває, за умови, коли з нею говорять про емоції і почуття. Дитина також починає керувати проявом емоцій, впливаючи на себе «словами». Однак емоції, пов'язані з фізіологічними потребами, наприклад, голод чи спрага, дитині ще важко стримувати, вони змушують її діяти імпульсивно. На цьому етапі також виявляється емоційна антиципація (дитина намагається передбачити майбутній результат, і як він буде оцінений) та спостерігаються афективні реакції. Розвиток емоційного інтелекту здійснюється через ознайомлення з назвами наявних емоцій, формування вміння ідентифікувати їх у собі та оточуючих [13].

Сучасна педагогічна практика активно використовує різноманітні освітні технології, серед яких значне місце посідає ігрові методи навчання. Особливо це актуально для дітей дошкільного віку, адже саме в цей період гра є їхнім основним видом діяльності. Під час гри здійснюється формування дитячого інтелекту, становлення їхньої психіки, закладаються основи комунікативних навичок та вмінь.

Рольові ігри допомагають дітям розуміти соціальні ролі в суспільстві. Сюжетно-рольова гра є основною діяльністю дошкільників, адже в такій грі вони намагаються поводитися як дорослі. Проте, через відсутність необхідних сил, знань і навичок, діти не можуть повністю втілити це в реальному житті. Рольова гра стає єдиним способом виконати свої бажання, адже дитина уявляє себе дорослою і, граючи відповідну роль, наслідує дорослих. Такі ігри дозволяють дітям відтворювати соціальні зв'язки між людьми [13].

Приклади ігор для розвитку емоційного інтелекту для дошкільнят наведені в Таблиці 1.

Таблиця 1

**Спектр ефективних ігор у розвитку емоційного інтелекту
в дітей дошкільного віку**

№ з/п	Назва гри	Стислий зміст гри
1	2	3
1	«Вгадай, з якої казки/мультфільму цей герой»	<p>Дошкільнятам пропонують вгадати, якому персонажу і з якої казки або мультфільму належать слова, які дорослий вимовляє з відповідною інтонацією. Після пропонується дати відповідь на запитання: «Радісно чи сумно говорить персонаж?», «Повільно чи швидко?», «Голосно чи тихо?» тощо.</p> <p>Можливі й ускладнення в грі:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Слова героя дорослий супроводжує виразними та характерними рухами. 2. Дошкільнятам пропонують самим придумати подібні загадки та загадати їх дорослому або іншим дітям. 3. Дитина сама «розігрує» діалог з вибраним літературним персонажем. Їй пропонується поговорити з будь-яким героєм з мультфільмів або знайомих казок. Дорослий дає дитині ляльку з обраної казки або мультфільму, собі бере іншу. Потім розпочинається діалог, поступово залучаючи до нього дитину так, щоб вона могла інтонаційно виразити відповідність основним емоціям.
2	«Яку емоцію я відчуваю сьогодні»	<p>Кожен день дитина обирає «емоцію дня». Для цього можна роздрукувати картинки із зображеннями дітей, які виявляють емоції, Дитина вибирає одну з картинок і розповідає: «Сьогодні я відчував радість/сум/злість/... коли...». Такий підхід допомагає дитині усвідомлено сприймати свої емоції, вчить їх переживати та не боятися виражати.</p>
3	«Емоційний компас»	<p>Ця гра буде дуже цікавою для дитини, адже в ній кожен учасник має «вгадати» емоцію. Кожен гравець отримує вісім карток із зображеннями різних емоцій, таких як смуток, гнів, відраза, радість, подив, інтерес, страх та образа. Список емоцій можна змінювати або доповнювати. Важливо, щоб всі учасники мали однаковий набір карток. У гри закладені правила: кожен учасник отримує картку з емоцією та придумує ситуацію, яка пов'язана з цією емоцією. Потім учасник кладе картку в коло сорочкою вгору, а решта повинні вгадати, яку емоцію вона зображує. В цій грі діти мають змогу легко висловити свої емоції, а батьки можуть побачити, як їхнє сприйняття світу може відрізнитися від того, як його бачить дитина.</p>

Продовження табл. 1

1	2	3
4	«Колір емоцій»	Для гри знадобляться густі фарби (найкраще гуаш). Потрібно буде обрати один колір, що символізує емоцію. Дитина повинна сама «намалювати» свою емоцію. Зазвичай для вираження радості використовують яскраві та чисті фарби, смуток – сірі та холодні відтінки. Відразу часто асоціюється з зеленим або коричневим кольором. Страх, як правило, має свій особливий колір, і за відтінком можна зробити висновки про те, як дитина реагує на стресові ситуації. Ця гра допоможе перевірити психологічний стан дитини і за необхідності вчасно звернутися до психолога за кваліфікаційною допомогою.
5	«Скринька щастя»	Гра одночасно розвиває емоційний інтелект, пам'ять та уяву. Дитині треба уявити свою «коробочку щастя». Нехай вона представить, що складає туди все, що приносить їй задоволення і радість. Необхідно, щоб у процесі брали участь усі п'ять органів чуття: запах, дотик, зір, смак і слух. Наприклад: смак – улюблена їжа дитини; запах – аромат квітів; звук – хвилі моря; зір – усмішка матері або батька; дотик – теплі обійми близької людини.
6	«Продовж речення»	Для цієї гри потрібні різні сюжетні картинки з мультфільмів чи казок. Дитині пропонують продовжити речення, у якому надається опис емоційного стану персонажу, зображеного на цій картинці. Після того, як дитина уважно розгляне картинку, їй пропонується гра «Я починаю, а ти продовж моє речення». Наприклад: «У ведмедика сьогодні свято. Він... (дуже радий). На його мордочці...(щаслива посмішка). Його оченята...(сяють від радості). Вони дуже схожі...(на лагідне сонечко). Ведмедик на radoщах плескає...(у долоні) та весело стрибає...(на одній лапці)».
7	«Через скло»	Дошкільнятам пропонується сказати будь-що один одному за допомогою жестів, уявивши, що вони нібито відділені один від одного склом, а крізь нього не чути звуки. Тему для гри можна запропонувати будь-яку, наприклад: «На вулиці сьогодні холодно, а ти забув одягти шапку» або «Я хочу пити, принеси мені будь-ласка склянку води». Гру можна трохи ускладнити запропонувавши дитині самій придумати ситуацію та зобразити її жестами й емоціями.
8	«Намалюй казку»	Викладач пропонує дітям скласти свою власну казку із готових паперових силуетів персонажів казок або, наприклад, придумати власний кінець відомої казки. Можна, навіть, запропонувати дітям бути режисерами і скласти власний сюжет відомої казки.

Джерело: удосконалено авторами на основі аналізу [13–14].

Отже, застосування ігрових методів навчання є відображенням світу дорослих, коли дитина повторює дії дорослих, за допомогою чого реалізує тенденцію бути і діяти як вони. Так, за рахунок механізмів наслідування, запам'ятовування та ототожнення у дітей засвоюються приклади поведінки дорослих в ігровій діяльності. Таким чином, саме у спільній ігровій діяльності з дорослими для дитини створюється можливість за допомогою гри більш результативно засвоїти та відпрацювати зразки способів інтерпретації, диференціювання емоційних станів, емоційного самовираження і вербалізації емоційних переживань, тобто розвинути всі компоненти емоційного інтелекту.

Нині в закладах дошкільної освіти часто створюють власноруч з дітьми так звану «дошку емоцій». Це може бути великий стенд зі смайликами різних емоцій, таких як сум, радість, гнів, любов, а також на цій дошці повинно бути фото кожного учасника освітнього процесу. Кожен день, коли дитина приходить до закладу дошкільної освіти, вихователь може поцікавитися у неї, що вона зараз відчуває. Якщо дитина обрала негативну емоцію, вихователь має запитати в неї, чому вона відчуває зараз саме цю емоцію, адже це допоможе дитині проговорити свої відчуття, а не «придушувати» їх у собі.

Батьки також мають брати участь у розвитку емоційного інтелекту разом із вихователями закладу дошкільної освіти. Для цього їм можна рекомендувати завести вдома так звані «щоденники емоцій». Така практика допомагає дитині відслідкувати власний емоційний стан і навчить краще розуміти свій настрій, а також сприятиме розвитку емоційної саморегуляції. Спостереження за власними емоціями навчать дитину аналізувати ситуацію та розуміти, що викликає негатив або позитив, а батьки зможуть побачити її здатність до рефлексії. Ведення такого щоденника можна розпочати з розмови з дитиною. Як вона себе зараз почуває, що вона відчуває, чого б їй хотілося в цей момент. Головна мета батьків на цьому етапі якомога більше говорити з дитиною. Наприклад, коли дитина прийшла з закладу дошкільної освіти чи занять у секції, запитати, які емоції вона сьогодні здебільшого відчувала протягом дня та в яких саме ситуаціях. Така практика допоможе відслідкувати емоційний стан дитини з метою його подальшого покращення.

Отже, можна стверджувати, що розвиток емоційного інтелекту у дошкільнят у спільній ігровій діяльності дітей і батьків може довести свою ефективність. Адже люди з добре розвиненим емоційним інтелектом стають ефективними «командними гравцями» та лідерами, вони можуть вести переговори, домагатися свого, при цьому залишаючи про себе гарне враження, що є дуже важливим. Хоча професійні знання, зазвичай, теж

необхідні для особистісного та кар'єрного зростання, емоційний інтелект формується у дитини з раннього віку на підсвідомому рівні, тому батькам варто замислитися про майбутнє дітей і допомогти їм освоїти багатогранний світ почуттів.

Висновки. Підсумовуючи проведені дослідження, можна зробити узагальнення про те, що розвиток емоційного інтелекту дітей, починаючи з дошкільного віку, є одним із важливих завдань системи освіти. Для реалізації цього завдання необхідно надати вихователям і батькам відповідні теоретичні та практичні знання. Забезпечення розвитку емоційного інтелекту дошкільників залежить від емоційного розвитку самих вихователів і батьків, рівня їх знань та вмінь взаємодіяти з дітьми. Це дозволяє створити особливі умови емоційного розвитку дитини, що відповідають її віку, сприятимуть уважності до себе та оточуючих, формуватимуть толерантність.

Майбутні дослідження можуть бути спрямовані на розробку методичних рекомендацій для вихователів та батьків, які допоможуть ефективно розвивати емоційний інтелект у дошкільнят.

Література:

1. Волік Н. М. Окремі аспекти роботи з розвитку емоційного інтелекту дітей дошкільного віку з особливими освітніми потребами. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка*. 2020. Т. 162, № 6. С. 13–17. URL: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.3730517> (дата звернення: 15.01.2025).
2. Полисаєва Г. Вплив дитячої літератури на розвиток емоційного інтелекту дошкільників. *Humanitarium*. 2019. № 1 (42). С. 138–146. URL: <http://dx.doi.org/10.31470/2308-5126-2019-42-1-138-146> (дата звернення: 15.01.2025).
3. Грицюк І. М., Міліщук С. О. Особливості розвитку емоційного інтелекту у дітей дошкільного старшого віку. *Психологічні студії*. 2023. № 1. С. 29–34. URL: <https://doi.org/10.32782/psych.studies/2023.1.4> (дата звернення: 15.01.2025).
4. Саврій Ю. Сучасний вихователь як фасилітатор ігрового навчання дітей передшкільного віку. *Нові технології навчання*. 2024. № 98. С. 192–197. URL: <https://doi.org/10.52256/2710-3560.98.2024.98.23> (дата звернення: 15.01.2025).
5. Емпіричне дослідження прояву емоційного інтелекту у дітей дошкільного віку/ Р. Колісник та ін. *Теоретичні і прикладні проблеми психології*. 2024. № 3 (65). С. 116–128. DOI: <http://dx.doi.org/10.33216/2219-2654-2024-65-3-1-116-128> (дата звернення: 15.01.2025).
6. Liu Y., Othakanon L., Saleewong D. Development of Psychological Course Based on Social Stories and 4MAT Method to Enhance Preschool Students' Emotional Intelligence in Hancheng Jiada School. *International Journal of Sociologies and Anthropologies Science Reviews Institute of Academic Development and Promotion*. 2024. Vol. 4, No. 6. P. 711–722. URL: <http://dx.doi.org/10.60027/ijsasr.2024.5584> (дата звернення: 15.01.2025).
7. Ismayilova N. R. Ways of Forming Social-Emotional Development in Preschool Children. *Scientific and Theoretical Almanac Grani*. 2023. Vol. 26, No. 3. P. 176–181. URL: <https://doi.org/10.15421/172366> (дата звернення: 15.01.2025).

8. “The Park of Emotions”: A Serious Game for the Development of Emotional Intelligence in Children / C. Papoutsi et al. *Applied Sciences*. 2024. Vol. 14, No. 14. Article 6067. URL: <http://dx.doi.org/10.3390/app14146067> (дата звернення: 15.01.2025).

9. Aksoy P., Gresham F. Evidence-Based Social-Emotional Learning Intervention Programs for Preschool Children: An Important Key to Development and Learning. *International Journal of Psychology and Educational Studies*. 2024. Vol. 11, No. 3. P. 201–217. URL: <http://dx.doi.org/10.52380/ijpes.2024.11.3.1227> (дата звернення: 15.01.2025).

10. Walter O., Mirochnik I., Hazan-Liran B. Impact of Parental Relationships and Parents’ Emotional Intelligence on Children’s Development of Emotional Intelligence: A Dyadic Clinical Intervention. *Early Childhood Education Journal*. 2024. URL: <http://dx.doi.org/10.1007/s10643-024-01762-1> (дата звернення: 15.01.2025).

11. Berlibayeva M., Abitova G., Bekmagambetova R., Nurzhanova S. Psychopedagogical conditions for forming emotional intelligence in preschool children through role-playing games. *Scientific Herald of Uzhhorod University. Series “Physics”*. 2024. No. 55. P. 1196–1204. URL: <http://dx.doi.org/10.54919/physics/55.2024.119kl6> (дата звернення: 15.01.2025).

12. Kosenchuk O., Stiahunova O. Methodological support for the development of emotional intelligence of preschool children. *Scientific Journal of Polonia University*. 2023. Vol. 58, No. 3. P. 127–134. URL: <http://dx.doi.org/10.23856/5817> (дата звернення: 15.01.2025).

13. Трофаїла Н. Д. Психологічні особливості емоційного розвитку дітей дошкільного віку. *International Science Journal of Education & Linguistics*. 2024. Т. 3, № 5. С 17–25. URL: <https://doi.org/10.46299/j.isjel.20240305.03> (дата звернення: 15.01.2025).

14. Борисенко К. Ю., Бадер С. О. Особливості розвитку емоційного інтелекту дітей старшого дошкільного віку. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2021. № 1 (48). С. 48–52. URL: <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2021.48.48-52> (дата звернення: 15.01.2025).

References:

1. Volik, N. M. (2020). Okremi aspekty roboty z rozvytku emotsiinoho intelektu ditei doshkilnoho viku z osoblyvymy osvithnymy potrebamy [Certain aspects of developing emotional intelligence in preschool children with special educational needs]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu “Chernihivskiy kolehium” imeni T. H. Shevchenka – Bulletin of the T.H. Shevchenko National University “Chernihiv Colehium”*, 162(6), 13–17. Retrieved from <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.3730517> [in Ukrainian].

2. Polysaeva, H. (2019). Vplyv dytiachei literatury na rozvytok emotsiinoho intelektu doshkilnykiv [The influence of children's literature on the development of preschoolers' emotional intelligence]. *Humanitarium*, (42(1), 138–146. Retrieved from <http://dx.doi.org/10.31470/2308-5126-2019-42-1-138-146> [in Ukrainian].

3. Hrytsiuk, I. M., & Milishchuk, S. O. (2023). Osoblyvosti rozvytku emotsiinoho intelektu u ditei doshkilnoho starshoho viku [Peculiarities of emotional intelligence development in older preschool children]. *Psykhologichni studii – Psychological studies*, (1), 29–34. Retrieved from <https://doi.org/10.32782/psych.studies/2023.1.4> [in Ukrainian].

4. Savrii, Yu. (2024). Suchasnyi vykhovatel yak fasilitator ihrovoho navchannia ditei peredshkilnoho viku [The modern educator as a facilitator of game-based learning for preschool children]. *Novi tekhnologii navchannia – New Learning Technologies*, (98), 192–197. Retrieved from <https://doi.org/10.52256/2710-3560.98.2024.98.23> [in Ukrainian].

5. Kolisnyk, R., Turban, V., Zavatska, N., & Smyrnova, O. (2024). Empirychne doslidzhennia proiavu emotsiinoho intelektu u ditei doshkilnoho viku [Empirical research on the manifestation of emotional intelligence in preschool children]. *Teoretychni i prykhodni problemy psykholohii – Theoretical and Applied Problems of Psychology*, (3(65), 116–128. Retrieved from <http://dx.doi.org/10.33216/2219-2654-2024-65-3-1-116-128> [in Ukrainian].

6. Liu, Y., Othakanon, L., & Saleewong, D. (2024). Development of Psychological Course Based on Social Stories and 4MAT Method to Enhance Preschool Students' Emotional Intelligence in Hancheng Jiada School. *International Journal of Sociologies and Anthropologies Science Reviews Institute of Academic Development and Promotion*, 4(6), 711–722. Retrieved from <http://dx.doi.org/10.60027/ijrsasr.2024.5584>

7. Ismayilova, N. R. (2023). Ways of Forming Social-Emotional Development in Preschool Children. *Scientific and Theoretical Almanac Grani*, 26(3), 176–181. Retrieved from <https://doi.org/10.15421/172366>

8. Papoutsis, C., Drigas, A., Skianis, C., & Skordoulis, C. (2024). “The Park of Emotions”: A Serious Game for the Development of Emotional Intelligence in Children. *Applied Sciences*, 14(14), Article 6067. Retrieved from <http://dx.doi.org/10.3390/app14146067>

9. Aksoy, P., & Gresham, F. (2024). Evidence-Based Social-Emotional Learning Intervention Programs for Preschool Children: An Important Key to Development and Learning. *International Journal of Psychology and Educational Studies*, 11(3), 201–217. Retrieved from <http://dx.doi.org/10.52380/ijpes.2024.11.3.1227>

10. Walter, O., Mirochnik, I., & Hazan-Liran, V. (2024). Impact of Parental Relationships and Parents' Emotional Intelligence on Children's Development of Emotional Intelligence: A Dyadic Clinical Intervention. *Early Childhood Education Journal*. Retrieved from <http://dx.doi.org/10.1007/s10643-024-01762-1>

11. Berlibayeva, M., Abitova, G., Bekmagambetova, R., & Nurzhanova, S. (2024). Psychopedagogical conditions for forming emotional intelligence in preschool children through role-playing games. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu – Scientific Bulletin of Uzhhorod University*, (55), 1196–1204. Retrieved from <http://dx.doi.org/10.54919/physics/55.2024.119k16>

12. Kosenchuk, O., & Stiahunova, O. (2023). Methodological support for the development of emotional intelligence of preschool children. *Scientific Journal of Polonia University*, 58(3), 127–134. Retrieved from <http://dx.doi.org/10.23856/5817>

13. Trofaila, N. D. (2024). Psykholohichni osoblyvosti emotsiinoho rozvytku ditei doshkilnoho viku [Psychological peculiarities of emotional development in preschool children]. *International Science Journal of Education & Linguistics*, 3(5), 17–25. Retrieved from <https://doi.org/10.46299/j.isjel.20240305.03> [in Ukrainian].

14. Borysenko, K., & Bader, S. (2021). Osoblyvosti rozvytku emotsiinoho intelektu ditei starshoho doshkilnoho viku [Peculiarities of the development of emotional intelligence of children of older preschool age]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu - Scientific Bulletin of Uzhhorod University*, (1(48), 48–52. Retrieved from <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2021.48.48-52> [in Ukraine].